

HRVATSKI SABOR
KLUB ZASTUPNIKA SDP-a

U Zagrebu, 28. lipnja 2024. godine

PREDSJEDNIKU
HRVATSKOG SABORA

Predmet: amandmani na Prijedlog rezolucije o umjetnoj inteligenciji

Na temelju članka 196. Poslovnika Hrvatskog sabora na Prijedlog rezolucije o umjetnoj inteligenciji podnosimo sljedeći

A M A N D M A N

Amandman I.

Iza točke 23. dodaje se točka 24. koja glasi:

24. uspostave nadzor izvornog koda umjetne inteligencije i skupova podataka za učenje umjetne inteligencije;

Amandman II.

Iza točke 24. dodaje se točka 25. koja glasi:

25. predlože novi porezni propis koji bi dio prihoda međunarodnih poduzeća koja pružaju usluge umjetne inteligencije u Hrvatskoj usmjerio za naknadu hrvatskim autorima kroz glazbene, audiovizualne, književne i druge autorske ustanove kojima je cilj poticanje razvoja autorskih djela i umjetničkog rada u Republici Hrvatskoj.

Obrazloženje (Amandman I. i II.)

Dok dio javnosti u umjetnoj inteligenciji vidi povijesnu prekretnicu koja će nas osloboditi eksploatacije i uvesti u opće blagostanje, drugi dio u istoj tehnologiji vidi prijetnju radnim mjestima i blagostanju intelektualnih radnika koji ga eventualno još nisu sasvim izgubili. Osim što uvijek potiče optimističke, kao i katastrofične scenarije, svaka nova tehnologija neizbježno nameće dvije vrste pitanja. Prva uključuje pitanja o tome tko "stoji iza": tko kontrolira novu tehnologiju, tko je u nju uložio kapital? Neizbježno, oni koji tehnologiju kontroliraju, imat će presudnu moć oblikovanja odgovora i na drugu grupu pitanja: za što će se ta tehnologija koristiti, koje društvene svrhe će njenom upotrebom biti ostvarene? Hoće li se npr. koristiti kako bi radnici, bez smanjenja plaće, imali više vremena slobodnog za vlastito obrazovanje ili potporu obrazovanju svoje djece? Ili će se koristiti za to da se povećaju profiti kompanija koje

u nju ulažu? Ako kao društvo želimo imati utjecaja na to kojoj svrsi će ova tehnologija služiti, ako želimo da se i nas pita koji će od ona dva scenarija odigrati, onda hitno moramo preuzeti demokratsko upravljanje umjetnom inteligencijom.

Razvoj generativne umjetne inteligencije potencijalno destabilizira mnoge sektore. Autori i intelektualni radnici u raznovrsnim sferama – od umjetničke do pravne – već sada bilježe gubitak poslova ili smanjenje radnih potreba stoga što umjetna inteligencija dio njihovog posla odrađuje brže i jeftinije, iako ne nužno kvalitetnije, kao što, među ostalima, svjedoče prevoditelji.

Za razliku od dosadašnjih povijesnih primjera tehnologija koje su, uz gašenje određenih poslova, ipak stvarale i sumjerljivi broj novih, umjetna inteligencija podrazumijeva opasnost preuzimanja ljudskih poslova bez potrebe da se oni nadomjeste novima.

Stoga je, prije svega, važno uspostaviti javni nadzor nad privatnim sustavima umjetne inteligencije, slično kako nadzor funkcionira i u drugim industrijama poput telekomunikacija ili zrakoplovstva – putem nadležnih agencija. Za razliku od nekih hrvatskih regulacijskih tijela, važno je pritom da taj nadzor bude demokratski, u službi cijelog društva, a ne tek vladajuće manjine koja lukrativnim imenovanjima nagrađuje svoje podanike, niti onih koje treba nadzirati i regulirati.

U slučaju umjetne inteligencije, važno je odrediti tijelo koje će obavljati nadzor izvornog koda (algoritama i procesa razvoja softvera umjetne inteligencije) i skupova podataka na kojima je umjetna inteligencija trenirana, kako bismo kao društvo bili sigurni da sustav neće koristiti nepoželjne ili nelegalne podatke ili da neće algoritamski favorizirati određene stavove ili načine razmišljanja.

Posebno je važno adresirati opasnost privremenog ili trajnog gubitka životnog standarda za velik broj autora, umjetničkih i intelektualnih radnika u profesijama koje su pogođene umjetnom inteligencijom – poput prevoditelja, ilustratora, fotografa, programera, animatora, pisaca, dizajnera... – dok ona istovremeno generira izuzetno visoke profite industriji koja, izuzev inicijalnog visokog troška istraživanja i razvoja, dugoročno ne stvara radna mjesta. Takav ekonomski odnos može samo povećati problem ionako rastuće nejednakosti.

Zato smatramo da je važno nad dijelom prihoda tvrtki koje korištenjem umjetne inteligencije ostvaruju velike prihode uspostaviti poreznu preraspodjelu u korist radnika time pogođenih, bez obzira jesu li njihova djela dio baza podataka za treniranje umjetnih inteligencija ili nisu. Zakonom je propisan sličan sustav oporezivanja prihoda koje u Hrvatskoj ostvaruju međunarodne platforme za prijenos audio-vizualnog sadržaja (streaming usluge), u korist proračuna Hrvatskog audiovizualnog centra, pa nema nikakvog razloga da se već poznati mehanizmi ne primijene tamo gdje je također potrebno.

Predsjednik Kluba zastupnika SDP-a
Peda Grbin

